

LESSUGGESTIES BIJ: DE ZWEETVOETENMAN

Annet Huizing & Margot Westermann

Deze lessuggesties zijn ontwikkeld door Niels Dekker

Informatie voor de docent

De Zweetvoetenman neemt de lezer mee in de wereld van het recht. Het boek gaat over rechtszaken en regels (en een hoop gedoe). Het recht is namelijk van iedereen. Hoewel het boek is geschreven als leesboek en niet als lesboek, zijn er veel mogelijkheden voor docenten om er iets mee te doen in de klas. Zo lenen veel hoofdstukken en onderwerpen in het boek zich goed als voer voor discussie met en tussen leerlingen. Vinden zij bijvoorbeeld dat Teunis T. (dé zweetvoetenman) onbehoorlijk gedrag vertoonde in de bibliotheek van de Technische Universiteit Delft? Wanneer is iets onbehoorlijk gedrag? Verschillende suggesties en een beschrijving van de organisatie van zo'n onderwijsleergesprek, debat of discussie in de klas zijn hieronder te vinden. Daarnaast zijn er werkvormen met het boek mogelijk, waar ook een aantal suggesties voor gedaan worden. Ook kunnen de cases uit het boek gebruikt worden als opstapje naar het delen van eigen ervaringen van leerlingen. Heeft er iemand bijvoorbeeld wel eens een boete gekregen? Of zijn er leerlingen die bij de rechter moesten aangeven bij welke ouder ze wilden wonen na een scheiding?

ISBN 978 90 477 0826 1

prijs: € 24,95

1. ONDERWIJSLEERGESPREK, DEBAT OF DISCUSSIE

1.1 Onderwijsleergesprek: Kun je een boete krijgen voor zweetvoeten? (vanaf p. 13)

Begrippen: *legaliteitsbeginsel, rechtsgevoel, onbehoorlijk gedrag, lokaalvredebreuk*

Stap voor stap

Verdeel de klas in tweetallen.

Vertel het verhaal van Teunis T. in de bibliotheek van de Technische Universiteit Delft, dat op bladzijde 14 staat: 'Het recht om te stinken'.

Geef leerlingen een paar minuten de tijd om met elkaar te bespreken of ze Teunis T. een toegangsverbod zouden geven als zij de bibliotheek waren.

Vraag de leerlingen wie er wel, en wie er geen toegangsverbod zouden geven. Leerlingen mogen individueel een keuze maken, de tweetallen hoeven het dus niet eens te zijn. Voorstanders mogen aan de rechterkant van het lokaal gaan staan, tegenstanders aan de linkerkant.

Vraag een aantal voorstanders hun argumenten voor een toegangsverbod te delen en een aantal tegenstanders hetzelfde te doen. Geef leerlingen de ruimte om op elkaar te reageren.

Als zowel voor- als tegenstanders van een verbod hun mening hebben beargumenteerd, leest u het stukje 'Geen wet, geen straf' onderaan bladzijde 14 voor. Leg aan leerlingen uit dat het **legaliteitsbeginsel** een belangrijk onderdeel van de rechtsstaat is. Het staat ook in onze Grondwet (artikel 16).

Vraag leerlingen wie er denkt dat Teunis T. uiteindelijk een verbod heeft gekregen nu ze weten wat het legaliteitsbeginsel inhoudt. Vinden ze het eerlijk dat Teunis T. dan geen verbod kan krijgen omdat er niks in de wet staat over stinkvoeten? Gaat het in tegen hun **rechtsgevoel**?

Vertel leerlingen hoe het afgelopen is met behulp van het stuk 'Stank in de rechtbank' op pagina 18. Leg uit dat Teunis T. uiteindelijk een boete kreeg voor **lokaalvredebreuk**, omdat hij het toegangsverbod van de bibliotheek overtrad. Hij vertoonde **onbehoorlijk gedrag** in het lokaal (de ruimte).

Vraag leerlingen of ze zelf voorbeelden kunnen noemen van **onbehoorlijk gedrag**. Wie bepaalt wat **onbehoorlijk gedrag** is als het niet in de wet staat?

Rond het gesprek of de discussie af door samen te vatten wat er besproken is.

1.2 Andere suggesties voor onderwijsleergesprekken, debatten of discussies met de klas

Over onderstaande hoofdstukken in het boek kun je een onderwijsleergesprek voeren, een debat organiseren of een discussie starten in de klas.

Aandachtspunten

Zorg er in alle gevallen voor dat leerlingen naar elkaar luisteren, niet door elkaar heen praten en reageren op elkaars argumenten en niet op de persoon. Stel jezelf op als onafhankelijk gespreksleider en bepaal wie er het woord mag nemen. *NB: in een rechtbank mag je ook niet door elkaar praten.* Het is ook mogelijk om een leerling de gespreksleiding te geven. In dat geval is het belangrijk het eerst voor te doen en zelf de tijd in de gaten te houden.

Laat leerlingen zelf een standpunt innemen (of deel leerlingen zelf in bij een standpunt als het doel is dat ze zich in een ander kunnen verplaatsen).

Zorg dat er minimaal twee verschillende standpunten ingenomen kunnen worden. Dit brengt een discussie op gang.
Geef leerlingen de tijd om zelf en onderling argumenten voor te bereiden.
Vat regelmatig samen wat er gezegd is en wees niet bang om door te vragen (zonder oordeel). Hiermee help je leerlingen helder te argumenteren.

Mogelijke onderwerpen en stellingen

Waarom haalden de advocaten van Robert M. alles uit de kast? (vanaf p. 40)

Stelling: Hoever moet een advocaat gaan in het verdedigen van zijn cliënt?

Begrippen: advocaat, verdediging, recht op hulp, spreekrecht

Waarom mocht zeilmeisje Laura niet uitvaren? (vanaf p. 57)

Stelling: Wat is belangrijker, vrijheid van de ouders bij de opvoeding of bescherming van kinderen (door de overheid)?

Begrippen: onder toezicht stellen, gezag beëindigen, opvoeding, uithuisplaatsing

Mag je je gestolen fiets terugstelen? (vanaf p. 87)

Stelling: Als iemand iets van je steelt mag je het altijd terugstelen.

Begrippen: stelen, helen, bewijsmateriaal

Wanneer mag je iemand een knal verkopen? (vanaf p. 102)

Stelling: Je mag al bij een mogelijke dreiging geweld gebruiken als verdediging.

Begrippen: noodweer, dreiging, aanval, (on)gepast geweld

Mag je 'F*ck de Koning' roepen? (vanaf p. 157)

Stelling: Iemand beledigen valt altijd onder vrijheid van meningsuiting.

Begrippen: vrijheid van meningsuiting, (groeps)belediging

Meer suggesties

Bij veel hoofdstukken in dit boek zijn stellingen te bedenken waar begrippen aan te koppelen zijn. Bekijk de inhoudsopgave voor meer suggesties.

2. WERKVORMEN MET HET BOEK

2.1 Van strafbaar feit tot straf (schema III)

Bij deze werkvorm bedenken leerlingen met behulp van uitklapschema III een eigen verhaal over een **lichte overtreding**, een **zware overtreding** of een **misdrijf**.

Stap voor stap

Vertel leerlingen dat het recht vaste regels kent die voor iedereen gelden. Maar dezelfde strafbare feiten leiden niet altijd tot dezelfde straffen! Om te laten zien hoe dit werkt en welke afwegingen er onderweg van strafbaar feit tot straf worden gemaakt, gaan de leerlingen zelf een verhaal schrijven. Ze schrijven dit verhaal over een **zware overtreding** of een **misdrijf**.

Laat leerlingen een strafbaar feit bedenken waarmee ze aan de slag willen gaan. Help leerlingen eventueel om te bepalen of het wel een zware overtreding of een misdrijf is.

Leerlingen moeten eerst beschrijven door welk(e) personage(s), wanneer, waar en hoe het strafbare feit heeft plaatsgevonden. Ze mogen het zo spectaculair maken als ze zelf willen!

Daarna mogen leerlingen het uitklapschema erbij pakken.

Lees onderstaand voorbeeld over een **lichte overtreding** voor, zodat leerlingen weten wat voor vorm er voor het verhaal gehanteerd moet worden:

Met veel haast maakte Jan zijn fietsslot los. Nu heeft hij zich alweer verslapen! Zijn baas had gezegd dat hij ontslagen wordt als hij nog een keer te laat komt. Jan wil zijn baan niet kwijt, en als hij opschiet kan hij nog op tijd komen. Door de haast vergeet Jan het achterlicht van zijn fiets aan te zetten. Na vijf minuten flink doortrappen is hij om de hoek van zijn werk. Opeens hoort Jan een motor achter zich optrekken en haalt een agent hem in. De motoragent maakt duidelijk dat hij moet stoppen aan de kant van de weg. Jan krijgt een boete voor rijden zonder licht! Balen! Gelukkig is hij daarna nog net op tijd op zijn werk. Maar Jan is het niet eens met de boete. 'Ik had mijn voorlicht wél aangezet! Dus ik fietste helemaal niet zonder licht,' klaagt hij tegen een collega. Jan is niet van plan zich erbij neer te leggen en gaat een bezwaar indienen tegen de boete.

Vanaf nu is het de bedoeling dat leerlingen op eenzelfde manier beschrijven hoe het proces naar een straf verder is verlopen. Ze kiezen zelf of de dader bijvoorbeeld jonger is dan twaalf jaar en of de officier van justitie beslist te seponeren, een taakstraf oplegt of de zaak naar de (jeugd)strafrechter stuurt.

Geef leerlingen ruim de tijd om aan deze opdracht te werken (liefst achter een computer).

Lees de verhalen en geef de leerlingen feedback en eventueel instructies voor verbeteringen.

Suggestie: Leerlingen kunnen ook in tweetallen elkaars verhalen lezen en nakijken met behulp van het schema. Klopt de route die de ander heeft beschreven?

Als er leerlingen zijn die hetzelfde strafbare feit hebben gekozen, is het leuk om te bekijken of ze een andere route genomen hebben van strafbaar feit naar straf of niet.

2.2 Strafzitting naspelen (schema II)

Bij deze werkvorm spelen de leerlingen met elkaar een rechtszaak na. Ze bereiden het zelf voor met behulp van uitklapschema II.

Deze werkvorm kost veel tijd. Zorg ervoor dat die tijd beschikbaar is. Doe dit bijvoorbeeld in een blokuur of verdeel het over twee lessen. De eerste les behandelt u stap 1 t/m 3 en in de tweede les gaat u verder met stap 4 t/m 9.

Stap voor stap

Deze werkvorm vergt voorbereiding. Er moet vooraf een strafbaar feit bedacht worden en nagedacht zijn over de volgende zaken (gebruik eventueel een strafzaak die in het nieuws is geweest):

- Het delict. Waar wordt de verdachte van verdacht? Let erop dat er één verdachte en één slachtoffer is.
- Wie is de verdachte? Naam, leeftijd, woonplaats.
- Wie is het slachtoffer? Naam, leeftijd, woonplaats.
- De tijd en plaats van het delict.
- Welke schade of letsel is het slachtoffer aangedaan?
- Welk bewijs heeft het Openbaar Ministerie?
- De strafeis van de Officier van Justitie.

Vertel leerlingen dat ze zelf een rechtszaak na gaan spelen. Voor ze beginnen, moeten ze zelf uitzoeken wat er allemaal komt kijken bij het organiseren van een rechtszaak en welke verschillende rollen er zijn.

Laat leerlingen de volgende zaken uitzoeken:

- Welke (actieve) rollen zijn er tijdens een strafzitting?
- Wie gaan die rollen (afhankelijk van het aantal leerlingen in duo's of drietallen) spelen?
- Welke volgorde heeft een strafzitting?
- Wie gaat die volgorde in de gaten houden tijdens het naspelen?
- Hoe is een rechtszaal ingericht? Wie zit waar?
- Wie gaat dat organiseren in het klaslokaal?

Als bovenstaande taken verdeeld zijn, is het tijd om de leerlingen te vertellen waar de strafzaak over gaat. Het is een strafbaar feit dat behandeld moet worden in een **meervoudige kamer**. Leg aan leerlingen uit wat dit betekent.

Als het strafbare feit duidelijk is, krijgen de strafrechtadvocaat en de verdachte, het slachtoffer, de officier van justitie, de rechters en de deskundigen tien minuten de tijd om details te bedenken en voor te bereiden. Ze moeten zich wel aan de richtlijnen van de casus houden. Leerlingen moeten zich ook voorbereiden op hun acties tijdens de strafzitting. Laat hen de taken verdelen (aangezien ze met meerderen één rol spelen).

De leerling die verantwoordelijk is voor het verloop van de rechtszaak mag aangeven hoe de strafzaak zal verlopen. Dit kan stap voor stap, door aan te geven welk onderdeel er aan de orde is. Ondersteun deze leerling hierbij.

Bewaak de orde en hanteer grenzen. Spreek leerlingen erop aan als ze buiten de vooraf bepaalde casus gaan, anders is het oneerlijk voor anderen.

Voor de uitspraak krijgen de rechters tijd om te overleggen. Help hen bij het bepalen van hun straf (let op de strafeis) door kritische vragen te stellen, maar laat ze zelf nadenken.

Na het vonnis is het rollenspel afgelopen. Zet het lokaal terug in normale opstelling en bespreek met leerlingen hoe ze het ervaren hebben. Leg uit wat er kan gebeuren als de verdachte in hoger beroep gaat.

2.3 Voorlezen en in gesprek

Een aantal cases raken direct de belevingswereld van leerlingen. Bij de onderstaande drie cases is het mogelijk om steeds iemand een stukje voor te laten lezen en daarna vragen aan de klas te stellen over dat stukje tekst en de situaties die daarin voorkomen.

Let op: Het is belangrijk om vooraf met de leerlingen af te spreken dat er naar elkaar geluisterd wordt en dat zij hun vinger op moeten steken als zij antwoord willen geven. Een veilige sfeer zorgt ervoor dat leerlingen hun verhaal durven te delen.

Hieronder worden bij enkele alinea's voorbeeldvragen gegeven.

Casus: Wat als Typhoon een lijk in zijn kofferbak had verstopt? (vanaf p. 166)

Begrippen: staande houden, aanhouden, stilhouden, vooroordelen, gelijke behandeling, etnisch profileren

Voorlezen: 'Staande houden of stilhouden' (p. 168)

Vragen: Is er iemand wel eens stilgehouden door de politie? En is er iemand die misschien wel is staande- of aangehouden? Wie kan daarover vertellen?

Let op: Dit is een kwetsbaar onderwerp. Zorg voor een veilig pedagogisch klimaat.

Voorlezen: 'Wat is nou eigenlijk het probleem?', 'Vooroordelen' (p. 172-173)

Vragen: Wie heeft er een voorbeeld van een situatie waarin je te maken had met een **vooroordel**?

Let op: Dit is een kwetsbaar onderwerp. Zorg voor een veilig pedagogisch klimaat.

Voorlezen: 'Wat is een goede reden?', 'De politie is van iedereen' (p. 176)

Vragen: Moet etnisch profileren verboden worden? Moet etnisch profileren toegestaan zijn als de pakkans daardoor groter wordt? En wat gaat voor: gelijke behandeling of veiligheid?

Casus: Heb je het recht om vergeten te worden? (vanaf p. 179)

Begrippen: smaad, privacy, portretrecht

Voorlezen: 'Wegduiken of terugvechten?' (p. 180)

Vragen: Waar ligt de grens tussen een geintje en smaad? Heeft er iemand wel eens te maken gehad met een situatie waarin hij/zij een geintje op sociale media te ver vond gaan?

Voorlezen: 'Privacy Chantal of privacy school' (p. 181)

Vragen: Wat vinden jullie? Gaat de privacy van 2500 leerlingen boven de privacy van Chantal? En, los van deze case: is de privacy van het slachtoffer belangrijker dan de privacy van de dader?

Voorlezen: 'Dronken majesteit', 'Portretrecht' en 'Vernederd voor de lol' (p. 182-183)

Vragen: Wat voor gevolgen kan zo'n filmpje hebben voor de rechtenstudente? Was het niet voor een deel haar eigen verantwoordelijkheid?

Voorlezen: 'Kopschopperszaak' en alinea's daaropvolgend (p. 186 t/m 189)

Vragen: Is het eerlijk om strafvermindering te krijgen vanwege media-aandacht? Gaat de informativrijheid van Google boven privacy? Moet je alles wat je niet aanstaat van Google kunnen verwijderen? Heb je het recht om vergeten te worden?

Casus: 'Waarom wilde Julia met haar overvallers praten?' (vanaf p. 191)

Begrippen: vergelding, afschrikken dader, bescherming samenleving, resocialisatie, herstelrecht, mediation (*bemiddeling*)

Voorlezen: 'Dit is een overval' (p. 192)

Vragen: Wie kan er een voorbeeld noemen van een strafmaatregel?

Extra: Behandel hierna het schema 'Het doel van straf' door per strafdoel te kijken bij wat

voor soort vergrijpen het doel aansluit, en hoe divers dat kan zijn.

Bijvoorbeeld: 'Afschrikken dader' past bij verkeersboetes, maar ook bij gevangenisstraffen. Benadruk dat er verschillende strafdoelen bij éénzelfde straf kunnen passen.

Voorlezen: 'Wat is herstelrecht?' (p.195)

Vragen: Zullen daders niet liegen en doen alsof ze spijt hebben om onder een straf uit te komen? Kun je een voorbeeld van een situatie noemen waarin jij deze methode passend vindt?

2.4 Aan de slag met de begrippen (Register, p. 236)

Bij deze werkvorm worden leerlingen expert op het gebied van een bepaald begrip. Ze leggen vervolgens aan elkaar uit wat ze geleerd hebben over het begrip.

Stap voor stap

Selecteer uit het register een aantal begrippen (bijvoorbeeld zoveel als het aantal leerlingen), waarmee de leerlingen bekend moeten worden.

Geef iedere leerling een begrip en laat ze met behulp van het boek of internet uitzoeken wat het begrip inhoudt. Ze krijgen hiervoor tien minuten.

Zet leerlingen in twee rijen tegenover elkaar.

De leerlingen die tegenover elkaar staan, krijgen ieder één minuut om elkaar over het begrip waar zij expert in zijn te vertellen.

Na twee minuten schuift één rij een stap naar rechts of links, zodat ze tegenover iemand anders staan. De laatste leerling in de rij komt terug naar de voorkant van de rij.

Herhaal stap 4 en 5 tot de rijen weer in de originele combinatie tegenover elkaar staan of tot de tijd bijna om is.

Laat leerlingen weer zitten en vraag over een aantal begrippen wie klassikaal uit kan leggen wat ze betekenen. (Dit mogen niet de experts zijn.)

Variant

Maak kaartjes met begrippen en kaartjes met de omschrijvingen van die begrippen. Leerlingen moeten de juiste begrippen aan de juiste omschrijvingen koppelen.

UITGEVERIJ LEMNISCAAT is een onafhankelijke uitgeverij van kwalitatief hoogstaande boeken voor kinderen, Young-Adult-boeken en fictie en non-fictie voor volwassenen. De uitgeverij streeft naar een wereld waarin ieder kind opgroeit met boeken en die verhalen altijd met zich meeneemt.

www.lemniscaat.nl